

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHAZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

A lapot szellemi és anyagi tekintetben illető mindennemű póstai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: Noszkó István lelkészhez Rákoskeresztúrra (Pest megye) küldendő ☒ ☒

SZERKESZTIK:

RAFFAY SÁNDOR NOSZKÓ ISTVÁN

budapesti lelkész.

rákoskeresztúri lelkész.

FŐMUNKATÁRSÁK:

SCHOLTZ ÖDÖN

BLATNICZKY PAL

ágfalvi esperes-lelkész.

cinkotai lelkész.

GÖMÖRY JÁNOS

eperjesi főgym. igazgató.

Megjelenik hetenként egy iven

A lap ára:

Egész évre 14 K

Félévre 7 K

Egyes szám ára 40 f

Hirdetések és pályázatok ára:

Egész oldal 40 K

Állandó hirdetéseknek egyezs szerint

TARTALOMJEGYZÉK: VEZÉRCIKK: Észrevételek **) — **Löcsei krónikás az eperjesi egyetemről.** Irta: Illgen Aurél. — **A tanítók mozgalma** Balezó Lajos. — **Nekrológ.** — **Belélet.** — **Pályázatok és hirdetések.**

Észrevételek.

A zsinati jog- és alkotmányügyi bizottság előadói javaslatához.

I.

**.) Nem csekély munka egy néhány cikk keretében hozzászólni azon nagy gonddal kidolgozott előadói javaslatához, melyet a zsinati jog- és alkotmányügyi bizottság előadója: Dr. Kéler Zoltán és jegyzője: Jánossy Lajos készítettek s a melynek megjelenéséről már megemlékeztünk. Az elveket, a melyeket a bizottság elfogadott s a melyekkel, mint marsrutával kellett a két előadónak dolgozni — itt ott saját meggyőződésük ellenére is — lapunk tisztelt olvasói ismerik már. Azért azoknak felsorolását mellőzzük, de kiemelni kívánjuk azokat az újításokat, a melyek a mi álláspontunkat nem fedik s ezekre óhajtjuk megteni észrevételeinket.

Mindenek előtt őszintén fájjaljuk, hogy lapunkban oly sokszor propagált s minden oldalról bőven megindokolt *egyháztanácsi rendszernek* az egész vonalon való kiépítését a bizottság annak idején *elejtette*. Fájjaljuk és fájjaljuk most is, mert ezen rendszer behozatala által — meggyőződésünk szerint — egyházunk közigazgatása jobban hozzásimult volna a való élethez s a való, modern életnek egyházunkkal szemben támasztott

követelményeknek jobban és gyorsabban tudott volna megfelelni. — Fájjaljuk ennek a nagy elvnek elejtését, pedig nem ellenkezett ez sem hazai evangélikus egyházunk történetével, sem a külföldi evangélikus egyházak s főleg a hazai szász egyház kifünő alkotmányával; de hát kellefien megnyugodtunk azért, mert a bizottság elfogadta azt pót-elvet, hogy az egyes közigazgatási fórumok jelenlegi bizottságai és elnökségei nagyobb hatáskörrel ruháztassanak fel, hogy kisebb, sürgős ügyekben intézkedhesse-nek s ne kelljen minden ügyet a közgyűlések elé vinni. — Ennek szükségességét a bizottság minden tagja belátta s mégis ez elvet szakaszokban foglalva sehol sem találjuk az új javaslatban.

Nem tudjuk, vajjon ezt feledékenységből hagyta-e ki a két buzgó előadó, avagy azért, mert mindketten az egyháztanácsi rendszer híve lévén e tekintetben külön véleménnyel óhajtának élni s a bizottság által elejtett nagy elvet a zsinaton tovább propagálni. — Ha így van, szívesen támogatjuk őket e nagy törekvésükben. — De ha — mint a bizottságban — a plénumban sem sikerül ez elvnek többséget szerezni, akkor legalább azt kérjük szakaszokban foglalni, a mit a bizottság mint minimumot egyhangulag helyeselt.

Észrevételünk van az új 42. §-ban

foglalt jogkiterjesztésre, a mely által viszont másokkal jogfosztás történik. — Miről van szó? Az egyházközség területén kívül lakó, de az egyház közterheit viselő egyháztagok eddig a közgyűlésen csak meghatalmazott útján vehettek részt (régí 40 §.), most ez új szakaszban az ilyen egyháztagokról az van mondva: „a mennyiben személyesen megjelenni nem kívánnak, magukat a közgyűlésen bármely közgyűlési tag, mint meghatalmazott által képviselteshetik.“

Helyeseljük azt, hogy egyházunk mindazon tagjaival, a kik egyformán viselik annak közterheit, egyformán bánjon, vagyis egyforma joggal ruházza fel. Így helyeseljük azt, hogy az egyházközség területén kívül lakó egyháztagok, ha oly arányban viselik a közterheket, mint a belül lakók, ugyan olyan joggal, vagyis a közgyűléseken személyes szavazati joggal ruháztassanak fel, de egyenesen veszedelmes intézkedésnek, sőt a belül lakókkal szemben jogfosztásnak tartjuk azt, hogy a kívül lakóknak több joguk legyen, mint azoknak, mert ezek, ha akarnak személyesen is eljöhetnek, ha nem akarnak személyesen eljönni, meghatalmazott által képviselteshetik magukat, holott a helyben lakók csak személyesen gyakorolhatják jogaikat s ha egyik másik el van akkor másutt foglalva, magát meghatalmazott útján nem képviseltesheti. Ilyen injuriáthiveink nagyobb részével a kisebb rész javára nem tehetünk, ezt tennünk nem szabad.

A meghatalmazásokkal mindig volt baj! Azért, hogy ezek a bajok megszűnjenek, készséggel üdvözöltük és propagáltuk azt az eszmét, hogy az önnálló és vegyes házasságban élő nők is személyesen gyakorolják jogaikat még pedig szerintünk nem csak a lelkész és tanítványválasztásoknál, mint az előadói javaslat proponálja, hanem általában mindenkor és mindenütt. Erre indít bennünket az a tapasztalat, hogy hova-tovább a férfiak kevesebbet törődnek az egyház dol-

gaival, de a nők igen szívesen s nagy buzgósággal vesznek ezekben részt, ha meghivatnak. A bajokat azonban újból csak növelni fogjuk, ha a kívül lakóknak meghatalmazott útján való képviselteshetőségüket megengedjük. Tessék azoknak is csak személyesen gyakorolni jogaikat, mint a belül lakó egyháztagoknak.

Aláhúztuk fentebb ezen mondatot: „ha oly arányban viselik a közterheket, mint a belül lakók“ Mert az eddigi adózási törvényünk úgy rendelkezett, hogy ezek a kívül lakók csak felét fizetik az egyházi pótdóként kivetett százaléknak, személyes járandóságot pedig egyáltalán nem fizetnek.

Ha ez a teherviselési kötelezettség az új alkotmányban is megmarad, a mit egész helyén valónak tartunk, akkor kérjük, hogy lehet ezen kívül lakó egyháztagoknak, a kik csak fél terhet viselnek, sőt, ha a személyes járandóságot is figyelembe vesszük, csak kb. egy harmad terhet viselnek, ugyanannyi jogot adni, sőt többet, mint a belül lakóknak?!

A mostani alkotmányunknak e pontja homályos lévén, az egyetemes közgyűlésen is vita tárgyát képezte ennek magyarázata. Az akkor meghozott szerintünk helytelen döntés sok keserűséget és bajt okozott egyik gyülekezetünkben. Azért nézetünk szerint e szakasz világosan akként lenne szerkesztendő, hogy a fél adószázalékkal az egyház terheéhez járuló kívül lakó egyháztagok csak bizonyos (s itt fel kell sorolni) vagyoni s főleg egyházi adóügyekben gyakorolhatják csak személyesen jogaikat, rendkívüli terhekkal meg nem rovatók; azon kívül lakó egyháztagok azonban, a kik a belül lakókkal egyforma terhet viselni hajlandók, azokkal egyforma jogokat is nyernek, a mely jogokat azonban csak személyesen gyakorolhatnak.

(Folytatjuk.)

Lőcsei krónikás az eperjesi egyetemről. ¹⁾

Irta: Illgen Aurél.

Az Evangelikus Órálló, múlt évi 22. számában dr. Obál Béla tudós tollából egy hiteles adatokon alapuló cikket — szerző neve garantszerűen — olvashattunk az eperjesi egyetemről, melyből jellemző képét kapjuk a 17. századbeli protestáns iskolák küzdelmeinek.

Az alábbiakban néhány új: első forrásból vett és érdekes adattal szeretném e képet teljesebbé tenni.

Nehezen megközelíthető volta miatt csak igen kevesen ismerték mind máig a *Hain* krónikát. Pedig a megfelelő kritikával forgatva igen sok fontos és új adatot tár elénk, nem is említve hogy érdekes korszakot nyújt szakembernek s laikusnak egyaránt. Mint kutató tényleg nem teljesen megbízható ugyan, de a kor felfogásának hű tükré, *mindamelllett* hogy (vagy helyesebben: *Éppen mert*) szerzője „egyik-másik szempontnak exponált képviselője”, mint egyik kiadója ²⁾ igen találóan megállapítja.

Ez az *exponáltság* adja meg az alábbi események beállítási karakterisztikumát is. A mai kor szemüvegén keresztül tekintve kissé fureskán hat ugyan, hogy *történetíró* művében a sorok közt feltalálható a szerző politikai, vallási felfogása is, de ne feledjük, hogy még röviddel ezelőtt is ily alapokon nyugodott a történetírás. Meghocsájtható tehát Hainnál, kit két és fél század választ el tőlünk.

Tizennégy feljegyzése vonatkozik az eperjesi egyetemre. Igen természetesen első sorban az egyetem történetének oly mozzanatait örökítette meg, melyek bármiképpen is vonatkozásban vannak Lőcsével (Gyűjtés Lőcsén; Pomarius kétszeri átutazása; zsindegyküldés;) vagy amelyekben ő maga vett aktív részt. (a legtöbb megemlített gyűlés Eperjesen). Vannak aztán oly ide-

1) A Krónikás: Hain Gáspár (1632–1687) Kassán született. Egyetemre járt Wittenbergben. Lőcsén iskolaigazgató, bíró, a városnak fontos ügyekben követe, képviselője volt több ízben. Ugyanott halt meg. Krónikájának teljes címe: „Zipserische oder Leutschauerische Chronika und Zeitbeschreibung zusammen getragen der lieben Posterität zur Nachricht von Gaspar Hain.“ Nyelve német itt-ott latin. Tártya: a szepesiek eredete (Sem unokájától Gethertől származtatja őket) és története, Lőcse alapítása és története. Megemlékezik egyéb az országban történt eseményekről is, bővebben a közeli városokban történtekről. A korát megelőző dolgokat Spervogel, Türek stb. nyomán mondja el. Utolsó feljegyzése 1684-ből való. Kiadta a Szepesi Történelmi Társulat megbízásából Bal Jeromos, dr. Förster Jenő és Kauffmann Aurél. Lőcse. 1910–13.

2) Bal Jeromos: A krónikairól és forrásai XII. l.

vágó feljegyzései is, melyeket általános magyar és protestáns szempontból vélhetően fontosaknak, a mennyiben azok az ellenreformációra és az osztrák uralomra is vonatkoznak. Csak így magyarázható meg, hogy speciálisan a főiskola történetében fontos eseményeket mellőz. (Látni fogjuk esetenként alantabb.)

1661 augusztus 11-ről van az első feljegyzés. (311 l.) ³⁾ E napon a *hat* ⁴⁾ szabad felvidéki város és Sáros megye gyűlést tartott Eperjesen egy evangelikus gimnázium ⁵⁾ ügyében. A soproni Wittnyedi István sürgetésére el is határozzák a következőket: Hogy az egyetem Eperjesen legyen. Csak „nach langen streith und gefächte omb (um) die Narren Kappe“ jutottak dülöre. Eperjes annak köszönheti szerencsését, hogy „e hely tetszett a sárosi nemességnek, kik az eperjesiekkel, — mert ezek igen szívesen részesültek volnamásokkal szemben e tisztességben, — már megállapodtak ebben, bár más helyek érdemessebbek lettek volna erre.“

Megtárgyalták ezután, honnét szereznek bátor embereket („wackere Leuth“) tanároknak és hány tanuló tartanak el ingyen. „Többek közt“ Tegidius Strauch, dr. Theol. Wittembergi tanár ajánlatot. Az „Alumniumban“ negyven fiut látnak el ingyen. Méltányosnak tartották, hogy a szerencsés Eperjes az épületet sajátjából adja.

Mikor pedig az a kérdés került szóba, „honnét vegyünk pénzt“ egyszerre „*war niemand zu hausz*“ és a dolognak oly látszatát keltették, mintha a nemesség a polgárokkal akarna *magának* iskolát építtetni. A városok egyházi és iskolai alapjait („*Legata Scholastica et Ecclesiastica*“) kérték e célra. Végre is, mivel nem tudtak megállapodásra jutni a nemesek, patronusok és városok, új gyűlést tüztek ki augusztus 20-ra.

3) A zárójelben levő lapszám nem a kézirat lapszáma, (jelezve a szöveg bal margóján) hanem a Tört. Társ. kiadványáé.

4) Rendesen 5. szab. felvidéki város: Kassa, Lőcse, Eperjes, Bártfa, Kísszeben; 4 szab. város: ugyanezek Kassa nélkül; 6: ugyanezek Késmárkkal. Hain 557.

5) Ne hasson zavarólag, hogy Hain hol a *Collegium* hol a *Gymnázium* szót használja. A Hörk József szerint (Az eperjesi ev. ker. Collegium megalapításának története 1664–68. Kollegiumi Ért. 1894–95. isk. évről 3 lap.) Bayer lános által szerkesztett „emlékirat“ l. pontozata részletesen kifejti, miért kell *Lyceum*, amely tulajdonképpen egyetem, de „sine academico strepitu“ (Egyetemi zaj nélkül s miért nem *Paedagógium seu Collegium* (Ducale), *Acanemia*, *Gymnasium*, „*Schola Trivialis*“). Az 1665 aug. 11–20 gyűlés mégis Collegium építését határozta el. I. Lipót 1663. épr. 11. tialma az akadémia szóval él. D. ö. 8 jegyzet.) A tudományos szavak terminológiája e korban ingadozó volt. Hogy mégis a mai Egyetemnek felelt meg az eperjesi collegium mutatják a tárgyak, melyek ott tanítottak. (L. Hörk és Obál.)

A mai prot. egyház szemszögéből nézve legfeltűnőbb, hogy — legalább így vehető ki Hain tudósításából — a gyűlésen hiányzott a lelkesedés, s a lépés fontosságának tudata nem nyomta rá bélyegét az egész értekezletre. 6)

Hain a maga szempontjából magyarázatát tudja adni a jelenségnek. A polgárság szokott ovatossága félelemmé nőt arra a gondolatra, hogy — mint a költségekről szólva említettem — a nemesség magának akar az ő pénzen iskolái építeni. Az meg nagyon érthető, hogy nem voltak hajlandók pénzt adni oly „közös“ vállalkozáshoz, melyhez a nemesség csak az eszmével járult. Ne feledjük, hogy abban az időben óriási összegekről volt szó! És főként ne, hogy a krónikás zipser, higgadt, meggondolt bírāja városának és maga is takarékos polgár!

A következő gyűlés úgy látszik megszüntette a polgárok bizalmatlanságát. Ha elfogadjuk Haint a közvélemény tolmácsának, úgy nagyrészt Wittnyédi volt az, aki miatt eleinte kételkedéssel kezelték az egyetem kérdését. Így ír róla! „Nyugtalan fő, ki miatt — fájdalom — gondjaim vannak, nem lesz-e jelen vállalkozása („vornehmen“) többi dolgaihoz hasonló kimenetelű; mindamellett szeretem a legjobbat hinni.“

Ezen az augusztus 20-iki gyűlésen aztán olyasmint tett, ami méltán eloszlathatta a kételyeket: 6000 forintot 7) ajánl fel egyedül. Példájára Ketzler András és Ketzler Menyhárd 1000—1000 forintot, a többi nemes ki ennyit, ki annyit (einer dies, der andere das) ajánlott fel. A polgárok 50, 100, 200, 300, 400 frt.-ot ajánlottak fel. Lőcse városa 400 frt.-ot, még többet, ha a Thurzó Elek hagyományát (Kassai házak, szőlők Tokajon, melyeket ezidőben elvettek tőlük) visszakapják. Elhatározták azonfelül, hogy néhányan a nemesek közül az ország többi uraitól és városaitól segélyt fognak gyűjteni, mely célból néhány gyűjtőkönnyű készíttetett. („Bücherle oder Libelli gemacht worden.“)

Mindez lelkesedés nélkül történt? Akkor még szebb az áldozatkészségük.

Ezután majd egy évig hallgat a krónika az eperjesi egyetemről, noha ekkor volt a híres kassai gyűlés. Megemlíti ugyan, hogy 1665 november 12-én s a következő napokon Kassán sok mágnás jelenlétében olyan consultatio volt, mely egy kis Landtaghoz hasonlított. 20-án a gyűlésről visszatérnek Lőcse küldöttei, kiknek elbeszélése nyomán, elmondja, miről volt ott szó, de az egyetem kérdését — egy szóval sem említi!

Az alapkövetelétről 1666. április 5-iki dátum-

6) Hain több más lőcseivel részt vett e gyűlésen.

7) E helyütt ugyan csak 4000-t ír Hain, de más helyen ő is 6000-et említ. U. i. Hörk és Obál.

mal (Hörk szerint 6-án történt) feljegyzzi, hogy az a városok küldöttei és nagyszámu nemes jelenlétében óriási ünnepélyességgel („Solamitát“) történt meg. (317 l.)

Jellemző az is Hain anyaggyűjtésére, hogy Lipót két tiltó leiratát (1666 ápr. 11-it és jul. 2-it) nem említi, bár az előbbire adandó válasz megállapításánál Kísszebenben volt ő is a zsinaton. Az ugyanekkor történt superintendens választást nagy részletességgel írja le. (336 l.) Találunk ezekkel szemben ugyanazon évről egy lényegtelenebb bejegyzést, mely a nem pénzben történő adakozás (L. Obálnál és Hörknél is említve) egy esetét tárgyalja. Máriaassy Jánosné, Batizfalváról, 30,000 vörös fenyő zszindelyt ígér az egyetem épületéhez oly feltétel alatt, hogy a lőcseiek szállítják eperjesre. Mivel azonban Máriaassyné zszindelyei messze voltak, Lőcse városa ugyanezen év november 19-én a sajátjából küldött 10.000-et.

Ezt a semmiképpen nem fontos esetet Hain odavetett megjegyzése teszi érdekessé: „Soll jedoch den *Stolzen* Eperiesern nicht genug gewesen sein.“ (342 l.) Tehát „büszkének tartja Hain az eperjesieket, akiknél pedig más város polgárai sokkal jobban megérdemelték volna a főiskolát! Nincs itt a sorok közt egy kis ellenszenv és irigység? Az az Eperjes, amelyik pedig csak azért jutott az egyetemhez, szemben más városokkal, („Elsősorban Lőcsével“ — vélhette Hain.) amelyek jobban meg is érdemelték volna, mert összejártszott a nemesekkel, már annyira gőgös, hogy nem is elég néki tízezer, jó, *Lőcse erdeiből vágott* fenyőzszindely! (Persze nem, mikor 30.000-et ígértek.) Aki csak egy kissé is bepillantást nyert a versengő városok ezidőbeni történetében és bármily kevéssé is, de ismeri Hainnak az elfogultságig menő lokálpatriotizmusát, igazat ad nekünk abban, hogy Hain tényleg így gondolkozott Eperjesről s annak főiskolájáról,

Igy aztán érthetővé válik krónikásunk közlése az 1665-iki augusztusi gyűlésekről. Lehetett, helyesebben volt ott lelkesedés, csak néki fájt az. Rosszul esett néki Lőcse város riválisának sikere. Nem akarta látni, észrevenni annak lelkesedésszülte emelkedését. Persze mefontoltan adott a polgár, mint mindig. De mikor látta, hogy a nemesség se marad a tervnél, feltűnően adakozó lett.

A kivitelben úgy látszik hiányzott ez a megfontoltság. Az előrelátó zipser bíró a csendes megfigyelő krónikás rosszalja, hogy nem helyesen használják fel a pénzeket. Amennyiben mindent amit sikerült itt-ott összegyűjteni „az építkezésre fordítottak“ több gonddal járván el „a kül-

sők mint a belsők körül". Így aztán nem lesz alap, melyből a fanárok fizetésére és az ingyenes fiúk ellátására telljék

(Folytatjuk.)

A tanítók mozgalma.

Legujabban különös mozgalmat lehet észlelni a tanítóság körében. Lapjaikban és gyűléseikben soha nem tapasztalt hangon teszik kritika tárgyává azt a viszonyt, a melyben az egyházhoz, főképp pedig a lelkészhez állnak. Szólnak olyan keserűséggel, a forrongás olyan hangján, hogy az, aki nem ismeri a tényleges helyzetet, eo ipso azt gondolja, hogy mily zsarnokok is azok a papok (nemesak a róm. kath. vagy görögkeleti, hanem a protestáns papok is) s miésoda származás rabszolgák is a tanítók. A „Tanítók Szava“ c. lap szerkesztője nagyhangú frázisokat szót a levegőbe, hogy a tanítók a jogtalanság szigetére vannak száműzve; csak kötelességeket sóz a nyakukba az egyház, vagy a papság, de a jogokból kizárja őket.

Néhol még fenyegetőznek is, hogy elfordulnak az egyháziól, ha a tanítók kívánságait nem teljesítik.

„Ev. Közérdek“-ben, melynek felelős szerkesztője és kiadója ev. lelkész, „Államosítás“ c. alatti csinos kis elmefuttatás jelent meg. Az iskolák államosításáról, mint a nem messze jövőben bekövetkező állampolitikai eseményről szólván a cikk írója, elkéserevéssel látja, hogy az egyház nem hajlandó a tanítóság minden követelését teljesíteni s midőn elítéli azon vezető tanítókat, akik térden állva könyörögnek (?) jogokért, egyuttal megjegyzi, hogy ezeket a jogokat az egyháznak tányéron kellene vinnie a tanítók elébe. „Mert előállhat az az eset, hogy a tanítók azt mondják: „Ha mi nem kellünk az egyháznak, nekünk sem kell. . . .“ (t. i. az egyház) ha majd államosítva leszünk.) Beszél fennálló drákói rendszabályokról, kötelekekről, melyek a tanítóságot guzsba kötik. A tanítót hasonlítja a rabszolgához, aki addig végzi a munkát, míg a háta megett a korbács suhog. Ha tehát azt akarja az egyház, hogy a tanítók ezentul is tántoríthatlan hivei legyenek, siessen kedvükben járni, míg nem késő.

Tisztelt Tanító Úr! vagy Tanító Urak! a kik hasonlóan gondolkoznak, tudatában vannak-e annak, hogy ily nyilatkozatokkal milyen végtelenül szomorú bizonyosságot tesznek evang. voltukról, hogy ev. hittudatuknak, egyháziasságuknak milyen utat kellett megtennie, míg a libetbányai tanító mátyrhálalt halt hősiességétől odáig jutott, hogy az egyház megtagadásának fenyegetésével állnak elő.

Reméljük, hogy csak egyesek. Nem tudjuk, nem akarjuk hinni, hogy ez volna a zömének gondolkodása. Mi az egyes lehangoló jelenségek dacára bizunk a tanítók egyetemében, hogy az esetleges államosítás esetén is, melytől jelenleg távolabb vagyunk, mint csak nem régiben „bármennyire is kívánja azt a tanítóság nagy része“, meg nem feledkeznek egyháza iránti kötelességeiről, amelyeknek teljesítése a hithű tanítóra nem béklyó, nem jogtalanság, nem lánc, de önkéntes áldozat; kötelesség, melyet jog gyanánt tekint.

Olyan keserű hangok, szenvedélyes kifakadások, aminőket most oly gyakran hallatnak a tanítók lapjaikban s gyűléseiken, csak akkor jogosultak, és számíthatnak viszhangra, ha csakugyan az elnyomottság, az igazságtalan, bántó helyzet forrásaiból erednek.

Ez pedig általánosságban nem áll, vagy legalább is az a szenvedélyesség nincs igazolva a való által, kellően nem indokolt. Sok a felfújt frázis.

A tanítók is úgy vannak vele, mint azok a modern asszonyok, akik addig addig hallják a feminizmus jelszavait, vagy egy nőapostol radikális predikációját, arról, hogy a mostani feleség milyen szolgáló helyzetben van, míg végül maguk is elhiszik azt, s a legrendesebb házasságot is rabszolgaságnak, lealázó függésnek nézik. Amint egyes tanítók kiadták a jelszót, hogy rabszolgák, jogtalanok vagyunk, úgy nagy része annak is kezdi magát tekinteni s a legtermészetesebb, legszabályszerűbb viszonyt is igának nézi. Ez a tömeg suggestio törvénye. A demagogia ezt jól tudja felhasználni.

A tanítók jogokat követelnek, hogy az esper., ker., egyet. gyűléseken minél jobban legyenek képviselve, védve osztályérdekeik.

Mert, szerintük, jelenlegi képviseletük nem tudja ellensúlyozni a papok ellenséges törekvését (?), amelynél fogva drákói szabályrendeletet oktrojálnak rájuk, mint ahogy drákóinak tekintik a mostani szolgáló viszonyokról szóló szabályrendeletet (dunáninneri), a melyet javaslat korában egy dékanátusi tanítói gyűlés in principio elvetett.

Az egyház bizonynyal készséggel teljesíteni fogja a tanítók egyes kívánságait, amelyek az alkotmány kereteibe illeszthetők; de egyes aspirációik túl mennek a kivihetőség határain.

Ha a tanítók azt hiszik, hogy a papok és a felügyelők a gyűléseken egyeben sem törnek a fejüket, minthogy őket minél jobban békókba verjék, úgy nagy adag elfogultság kell ahhoz. Valóban nem adják legkisebb jelét bizalmuknak a világi elem iránt, mely nem engedné meg a jogtalan papi tulhatalmi súlyt. Ellenkezőleg elfogult-

ság részükről nem látni azt, hogy az egyház minden méltányos kívánságukat teljesíteni igyekezik, hogy nagy súlyt helyez a tanítóságra, mint fontos faktorra.

Ennyit a tanítóságnak az egyházhoz való viszonyáról általában. Ha a tanítók már amiaff vannak elkéservedve, hogy mily jogtalan alanyai, mostoha gyermekei az egyháznak, még nagyobb keserőséggel szólnak arról a viszonyról, amelyben a lelkészhez vannak, s mely szerintük a lealázás viszonya, tele basáskodással, papi fenhéjázással.

Nézzünk csak szemébe ennek a vádnak!

Hogy ha a tanító urak azt elnyomásnak, fenhéjázásnak, basáskodásnak nevezik, midőn a lelkész kötelességszerűen jár el abban az ügykörben, amely viszonyba hozza a tanítóval s nem lépi túl hatáskörét, akkor csak arról tesznek tanúságot, hogy a papszemélye szálka a szemükben, hogy tulajdonképp az bántja őket, miszerint a lelkésznek van felügyeleti, ellenőrzési joga az iskolával szemben. Ezt nyíltan el is árulják, midőn hangoztatják itt ott: „Függetleníteni magunkat” természetesen a paptól.

Mintha bizony az alárendeltség magában véve megszegyenítő volna. Hiszen a társadalom a fölé- és alárendeltség viszonyait mutatja minden téren és pályán. Mintha megalázó volna a jegyzőre hogy a szolgabírónak, erre, hogy az alispánnak van alárendelve!

Felhánytorgatják, hogy a pap nem szakember. Igaz, hogy nincs tanítói oklevele; de, eltekintve attól, hogy sok lelkész igen is ért az elemi pedagógiához és a többé-kevésbbé akadémikus tanulmányai s gyakorlati tapasztalata alapján minden lelkésznek van, hogy úgy mondjam, pedagógiai érzéke, felügyeleti s ellenőrzési jogának természete nem is kívánja az okleveles „szakemberséget”. Nem is akar ő egy jó pedagógusnak tanítást adni, tanításába avatkozni. De viszont az tény, legalább eddig az volt, hogy vannak oly tanítók, akiknek nem csak pedagógiai készsége, de kötelességtudása, esetleg életmódja olyan, hogy kihívja az iskolaszéki elnök beavatkozását. Vagy az egyház, a vallás érdekeit elhanyagolja az általános tudnivalók mellett. Ilyenkor bizony a pap joga és kötelessége beleavatkozni. E sorok írójának volt több esete, amely összeütközésbe hozta a tanítóval, mert az súlyos mulasztásokat követett el. De hát ilyenkor a tanító telelarmázza a világot, hogy a pap basáskodik. Nem mondom, hogy vannak esetek, amidőn a lelkész eljárása, viselkedése sérelmes, bántó a tanítóra nézve. De ez, sajnos minden téren és pályán előfordul. A tanítók között is találkoznak összeférhetetlen egyének. Valódi sérelem esetén pe-

dig keresheti és meg is találja a tanító az elégtételt. Az egyházi felsőbbtség van annyira elfogulatlan, hogy távol tudja tartani magától a gyantut és kerüli a látszatot is annak a famosus példa beszédnek: „Varjú nem vájja ki a varjúnak szemét”.

Egyes esetek miatt pedig a lelkészek összességét megvádolni igazságtalanság. Én sok sok esetre támaszkodva állithatnám, hogy a lelkészek nagy része épen nem élt jogaival a tanítókkal szemben s nem teljesítették kötelességeiket úgy, mint kellett volna. Sokszor a legnagyobb elnézést gyakorolták, szemét hunytak oly dolgok felett, amelyekért fegyelmet kellett volna indíttatniok. De hát mint humánus ember a nyomoruságosan dotált esalados tanítóval szemben nem lépett a jog útjaira, vagy mint egyetlen kabátos emberrel, egyetlen intelligensebb emberrel nem akart hadi lábon állni, s a sokhelyütt fönnálló barátságot ellenséges viszonyra változtatni. Én úgy látom, hogy az egyház s vele előjáróik nagyon is enyhén kezelték az iskolaügyet. Iskoláink csak azóta kezdenek rendbe jönni, amióta, az állami felügyelet az iskolafentartókat s a tanítókat hatalmi körébe vonta. Állami tanfelügyelet a tanítás kvantitásán és kvalitásán is sokat lendített. Mindenesetre az állami dotáció is, de tagadhatatlanul az állami felügyelettel járó nagyobb szigor, és a joghoz alkalmazkodó ítélet hatalmas faktor volt e tekintetben.

Ez az igazság tanító uraim! Én legalább így látom. S merem állítani, hogy ha a pap és tanító között rossz viszony volt, egyes kivételes esetektől eltekintve, az okok nagyobb percentjét aligha nem a tanító szolgáltatta. Saját tapasztalatomból tudom, hogy némely tanító rossz akaratot látott ott is, ahol az ellenkezője volt.

A tanítók nyíltan beszélnek. Én is őszintén elmondtam vélekedésemet. Amint kívánatos a jó viszony, úgy másrészt nem lehet elhallgatni azt, hogy egyes tanítók kritikájukban, hangban, modorban tovább mennek, mint azt az objektivitás, az igazság, a prudencia és nagyon fontos tekintetek kívánják. A józanabb elemek nem is mennek azok után, akik az „Új korszak”-tól s más radikális nagyhangú laptól tanulták a modort, vették át megváltó eszméiket, a kiknek a vallás-tanítás szálka, akik megfelelkeznek arról, hogy ők az egyháznak is sáfárjai, hűségre kötelezett tisztviselői.

Németh Ferenc nevű tanító az „Ev. Közérdek”-ben megjelent „Államosítás c. cikkében ezt írja: „Az egyháznaknak iskolákra való befolyása a minimumra fog csökkenni (t. i. államosítás esetén) és a népnevelést a tanítóság szelleme fogja irányítani. Igaz, hogy ma még(?) ez a szellemi

uralja az iskolákat, de az most még is egyházi ellenőrzésnek van alávetve, amely ellenőrzés biztosítja az egyházas szellem uralmát." Ez is elég világos s bizonyítja, hogy némely tanító azt a kis egyházas szellemet is (még evangélikus keresztényét is), a mely már is szárnyaszegett madár módjára lengi körül iskoláinkat *ilyen* tanítók vezetése alatt, mennyire lebecsüli, utálja s előre örül, hogy államosítás esetén az iskola levegője megtisztul ettől a mérges gáztól, mely megfertőzi a gyermek lelkét. mint azt nyíltan hirdette egy volt nógrádi tanító. Akkor lesz boldog a nép, hogyha a vallás alkoholizmusát, ezt a bódító és csalárd képzeteket felidéző italt, nem fogja élvezni, s a néplélek a való ismeretek hideg zuhanyában fog folytonos felfrissülést találni!

Legyen meg ezek hite szerint! De a nép zöme nem fog tudni soha — lemondani arról az „ártalmas alkoholoról," Ám ezen a tisztelt tanítók inkább vezessék a népet attól az „áldásos" alkoholtól való lemondásra! Üdv a tanítónak, a ki az egyháznak, a hazának hű munkása! Nem harcot, de megértést, békét, igazság megállapítását célozták szavaim.

Balczó Lajos

NEKROLOG.

† Liffa János

Folyó évi Április hó 1-je egyházunknak nagy veszteséget okozott, melynek súlyos voltát az arad-békési esperességen kívül legkiváltkép a szemlakai egyház és a nagy számú, tiszteletre méltó Liffa család érzi legjobban. Az nap szolítá ugyan is magához az Élet és Halál Szabados Úr az arad-békési egyházmegye főjegyzőjét, a szemlakai egyház hűséges lekipásztorát, a hűn gondoskodó férjet és családapát, Liffa Jánost magához.

A halál eset nem volt váratlan, hisz már régebb ideje gyöngéledett, sőt az esperesség két legutóbbi rendkívüli közgyűlésén is fájdalommal nélkülöztük jószágos arcát; de még is mikor halálának hírért vettük, elborult a mi szívünk, hát ily korán, annyi neveletlen gyermek közül szólítja el őt az Úr?

De az Úr utai, nem a mi utaink, az Ő gondolatai nem a mi gondolataink! Április 1-én este 10 órakor lehelte ki nemes lelkét s itt hagyta nagy számu családját, 89 éves tehetetlen agg apját, — kit 20 éven felül szerető gyermekként magánál tartott, itt hagyta szeretett s szerető egyházát, melyben majdnem 33 éve működött áldásosan.

A mint a lelkész testvérek értesültek a szo-

morú hírről, siettek, hogy a végtisztességen, mely ápr. 3-án d. e. 10 órakor történt meg, jelen lehessenek. Így megjelentek a temetésen Csepregi György esperes, Koren Pál az esperesség nesztorja, Frint Lajos aradi, Zsilinszky Endre medgyesegyházi, Bárdy Ernő mezőberényi I. ker, Gálik Máttyás apateleki lelkészek, résztvettek azon a szemlakai ref, gör. kath., gör. kel. 2 lelkész is.

Dégtisztességen Csepregi György esperes előbb a halottasháznál, majd a szoszéken magyar nyelven, Bárdy Ernő és Frint Lajos német nyelven, Gálik Máttyás pedig tót nyelven bucsuztatták el a hűséges gyülekezettől és a szerető családtól.

A megboldogult testvér életrajzi adatai a következők. Született 1852. okt. 25-én Báthon, Hontmegyében, Liffa János és Schwartz Zsuzsánna szülöktől. Középiskolai tanulmányait Selmechánynán, theologiai tanulmányait Pozsonyban és Bécsben végezte el. Közben fél évig katonáskodott, mitől csak Dr. Szeberényi Gusztáv akkori sopperintendens személyes közbenjárására kegyelemből szabadította fel ő Felsőre. 1877—1881-ig Szarvason Sárkány János oldala mellett káplánkodott — s 1881-ben a szemlakai egyház megválasztá őt rendes lelkészévé, mely állását haláláig igaz lelkesedéssel s hűséggel töltötte be. Közben az arad-békési egyházmegye körlelkésszéggel és jegyzőséggel tisztelte meg, mely állásoknak ő mindig a legnagyobb lelkiismeretességgel felelt meg.

Siratják őt hálás gyülekezetén kívül hűséges neje és 10 gyermeke, kik közül csak 4 önnálló 6 pedig még nagyon is rá szorulna az édes apa gondos vezető kezére, s 89 éves édes atyja.

Valószínű, hogy az elhunytat egyetlenes egyházunk lelkész testvérei sem igen ismerték. hisz dacára alapos tudományos késsültségének ismert szerénységével mindig félre vonult, de a volt békési s a jelenlegi arad-békési esperesség lelkészei benne egy igaz őszinte jóakaró testvért siratnak.

A jószágos Isten adjon neki békés pihenést, egykoron pedig boldog feltámadást, hátramardottjainak pedig erős hitet és vigasztalást.

. . . k . . . s

BELÉLET.

Németh István, a dunántuli ref. egyházkerület püspökét a komáromi ref. gyülekezet meghívta lekipásztorául s így Komárom újból ref. püspöki székhely lesz.

Zsinati képviselőválasztás. Báró Buttlér Ervin, mint az evang. zsinat egyik nógrádi képviselője, ezen tisztéről lemondott. Ennek folytán a főesperes körözvényileg hívta fel az egyházakat, hogy a világi férfiak közül egy zsinati képviselőt válasszanak helyére. A balassagyarmati község egyház dr. Sztranyavszki Sándor országgyűlési képviselő mellett foglal állást s ajánlani fogja a többi egyházak figyelmébe dr. Sztranyavszky Sándort mint olyat, a ki mint országgyűlési képviselő úgy is Budapesten időzvé, akadály nélkül résztvehet az evang. egyháznak zsinati ülésein. Dr. Sztranyavszky Sándor mellett foglaltak állást Felsőnógrád igen sok egyháza.

Érettségi vizsgálatok elnökei a tiszai ev. egyházkerületben. A tiszai egyházkerület 6 főgimnáziumába a június hóban megtartandó érettségi vizsgálatokra elnökökül kiküldettek: az eperjesi ev. főgimnáziumhoz *Bruchner* Károly késmárki lic. igazgató, a késmárkihoz *Gömöry* János eperjesi főg. igazgató, — a nyiregyházihoz *Szontagh* Sándor esperes, szepesváraljai lelkész, — a rozsnai főgimnáziumhoz *Loysch* Ödön rimaszombati főgimn. tanár, — a rimaszombati ev. protestáns főgimnáziumban pedig *Geduly* Henrik püspök személyesen fogja az elnöki teendőket végezni.

Házasság. *Lenkey* Béla hosszúsói körjegyző hétéjőn vezette oltárhoz Rozsnyón *Velky* János nyug. ev. lelkész és neje kedves leányát *Jolánt*. Isten áldása növelje az ifju pár boldogságát

Eljegyzés. *Földvály* Elemér, a pestmegyei esperesség buzgó és áldozatkész felügyelőjének és nejának nagy műveltségű s az egyházi belmissziói munka terén járhadhatatlan munkásságu leányát: *Brzsébetet* a mult napokban jegyezte el *Szilassy Béla*, Szilassy Aladár református egyházmegyei gondnok és kir. közigazgatási bíró, v. b. i. tanácsos fia. Öszinte szívvél kívánjuk a kegyelem Urának bő áldását az ifju jegyes pár boldogságára s az egyházukhoz hű szülők szent örömére.

Helyreigazítás. Mult számunkban közöltük, hogy a *Tabitha jótékony nőegylet* j. hó 5-én a szokásos virágvasárnapi gyűjtését Budapesten magyar egyház templomaiban megtartotta. Most helyreigazítólag arról értesítenek minket, hogy az említett gyűjtés nemcsak a magyar egyházban hanem a pesti német és a pesti kerepesi uti egyház istentiszteletén is eszközöltetett. Végül még megjegyezzük, hogy a budapesti deákteri és fásori templom a pesti magyar és német egyház közös tulajdona.

Halálozás. A rákoskereszturi ág. hitv. ev. egyház őszintén szeretett s nagyrabecsült kántortanítója, *Marschalkó Gyula* 1914. évi április hó 9-én munkás életének 44-ik s buzgó és kiváló tanítói működésének 22-ik évében egyházunk vesztességére elhunyt. Hült porhüvelyét április hó 12-én husvét vasárnapján d. u. 3 órakor a rákoskereszturi ev. templomból kísérték örök nyugalomra. Jezscvics Pál nyug. lelkész, Blatniczky Pál ezinkotai és Noszkó István helyi lelkészek méltatták a derék tanító buzgó működését, s búcsuztatták el őt gyászoló gyülekezetétől és sirató családjától. Béke poraira.

Kiküldés. Az ungvári ev. egyház gondnoksága a vármegyei népnelési bizottságba *Margócsy Aladár* ev. lelkészt küldte ki.

Egyházkerületi közgyűlés. A tiszai ev. egyházkerület közgyűlése a folyó évben Iglón fog megtartani augusztus hó 26—27. napjain. Augusztus hó 25-én reggel a közgyűlés tagjai és az érkező vendégek *Szepesváraljára* vonulnak át, holis az 1614-ik évben tartott zsinat 300 éves emlékének szentelnek ünnepet.

Képesítő vizsgai biztós. Az eperjesi ev. tanítóképző intézet j. é. osztályképesítő és befejező képesítő vizsgálataihoz miniszteri biztosi minőségben *Kapy Gyula* tanítóképző intézeti ny. igazgatót küldte ki a vall. és közokt. miniszter.

Államsegély. A rozsnai ev. egyházker. polg. leányiskolánál az 1914. év. szeptember hó 1-től szervezett németnyelvi segédtanítónői állás javadalmának kiegészítésére a vall. és közokt. miniszter évi 400 kor. államsegélyt engedélyezett.

Templomajándékozás. A nyiregyházi anyaegyházhoz tartozó *Kálmánháza* tanyán *Kralovánszky Kálmán* aradi lakos tulajdonát képező s általa épített szép templomot megvette *Csengeri Mihály* nyiregyházi birtokos és egyháztanácsos azon szándékkal, hogy azt Kálmánházához tartozó evang. hiveknek ajándékozza. A Csengeri család mindig buzgó és áldozatkész támogatója volt egyházunknak. Ime egy új bizonyítéka az ősök hitbuzgóságának a fiakban.

Orgonahangverseny. A pesti evang. magyar egyház részben saját darabonissái, részben a magyar vöröskereszt egyesület ápolónénék nyugdíjalapja javára 1914. évi április 29-én, szerdár d. u. 6 órakor deákteri templomában orgonahangversenyt rendez, a melyen Dr. György Tibor fog több Bach J. S. darabot orgonán bemutatni, *Juhos Ernőné* énekel, azonkívül közreműködik a magyar nők karegyesülete *Lichtenberg Emil* vezetése mellett.

Művelődési est. Mult vasárnap este volt a rozsnyói derék művelődési egyesület tavaszi ciklusának utolsó felolvasó estélye. Ez alkalommal *Freitag* János dr. ev. főgimn. tanár ült a felolvasóasztalhoz, aki igen élvezetes formában szimpompás vetített képek kíséretében mutatta be a régi Róma művészeti emlékeit. A közönség hála elismeréssel jutalmazta a felolvasót. Igen szépen működött közre a második számban a helybeli ev. főgimn. ifjúsági dalkara, *Halmai* Gyula vezetésével egy magyar dalegyvelet adott elő a legkellemebb színezéssel és összhangban. Még a mozivállalat kedveskedett a nagyszámu közönségnek Wiedt hereeg, albániai uralkodó bevonulásának érdekes jeleneteit vetítve vászonra szép tiszta képben,

Adományok a losonci ev. lelkészlak építésére. Már említettük, hogy a losonci ev. egyháztanács új lelkészlak építését határozta el. Ugyenakkor gyűjtést indítottak az építkezési költségek előteremtésére is, mert a terembe vett építkezések meghaladják az egyház anyagi tehetségét. Az önkéntes adományozások sorát *Hirner* József 1000 koronával és *Sólyom* Jézsef 200 koronával nyitotta meg.

Tanulmányut Velencében. A rozsnyói ev. főgimnázium 22 tanulóól álló csapata, *Pásztor* Mihály vezetésével ápr. 4. este 6 órakor indultak érdekes tanulmány útjára. A főállomások, hol a modern argonauták (mert ők nem az arany gyapju, hanem csak a tudás után törnek —) rövidebb hosszabb ideig megállapodnak: Budapest Zágráb, Fiume, Velence, Trieszt és esetleg a Semering és Bécs.

Felolvasás. Aprl. 13-án a salgótarjáni bányatársulati kaszinó nagytermében előadást tartott a vérvádról, vagyis a rituális gyilkosságról *Hornyánszky* Aladár a pozsonyi evang. theologiai akademia tanára. Az előadást nagy közönség hallgatta meg. A tiszta jövedelem a most renoválás alá kerülő evang. templom javára ment.

A balassagyarmati Evang. Egyletből. Nagyszámu közönség előtt tartotta meg a balassagyarmati evang. egyesület március 29-án házi estélyét. Az estély méltó volt az eddigiekhez. Megnyitóul *Lanstyák* Lóránd szavalta el *Csengey* Gusztávnak a „Fogoly lengyel“ c. költeményét. Utánna *Batta* Emmus lépett az emelvényre s *Zöldi* Mártonnak „Sólyom Kató siralmái“ c. monologját adta elő. Majd *Szücs* Sándor evang. hitoktató felolvasása következett a halotthamvasztásról. A felolvasást az „Aquilina“ c. három felvonásos dráma követte. A szindarab befejezése az Apui-

lina a menyorszámban“ c. életkép volt, melyet a szindarab női szereplői és tíz tündér alakítottak. A szindarabot és az élőképet *Kiss* Lajos joghallgató rendezte. A szindarab fényét nagyban emelte a korhű öltözködés és a decoratió változása. Ezután *Kardos* Gyula lelkész, elnök pár szóval befejezte a házi estélyek sorozatát. A besztercebányai evang. egyesület pedig április hó 12-én (husvét hétfőjén) este 8 órakor a Rák szálló emeleti termeiben tartotta ezidei záróestélyét. Ezen estély egy műkedvelői előadással lett egybekötve. Az egyesület műkedvelői „A rab“ c. igen érdekes színművet adták elő nagy sikerrel.

Adományok az e nyáron építendő ungvári ev. templomra. Jól esik leszögezni a mai vallástalannak deklarált korban azt az igazságot, hogy még mindig vannak lelkek, melyek lángra gyulnak a hithűség oltártüzei körül. Tagadhatatlan, hogy minden ember életében vannak pünkösdi pillanatok, melyekben a keblébe rekesztett isteni szikra lángra gyúl s annak fényénél megismeri fenséges hivatását s Istenért, hazáért, embertársak lelkijaváért áldozni kész. Ilyen égi szikra lángra lobbanása volt ama nemes lelkek megnyilatkozása, melyek szívök magasztos beczületét követve, a napokban a megvalósulás stádiumába segítették az ungvári ev. templom ügyét. *Deres* Imre cs. és kir. kamarás és neje, *Hladik* Adél, egy értékes orgonát ajándékoztak az építendő templom számára. *Cziber* Dilmos nyug. műszaki főtanácsos pedig ezer koronát fizetett be az egyház pénztárába templom építés céljára. De megmozdult a vidék is! Egy szegény kertész *Dinda* György, szürtei lakos, száz koronát fizetett be a templomra. Ime egy újabb megnyilatkozása a hithűség oltártüzének a szegény emberek szívében is. A szegény ember évek óta rakosgatja félre a filléreket, míg végre a szívében elgondolt összegé nő s adományát élők gyanánt rakja le az áldozatkészség oltárán. Isten áldása kísérelje a nemes szívű a lakozókat. De jöjjetek ti is mind, nemes, nagy lelkek, legcsekélyebb adományaitokkal is és segítsétek diadalra, az ev. eszme kicsiny Sionjának, anyagiakban gyenge, de nagy célokat szolgáló lelkes seregét, hogy mielőbb álljon a füzai egyházkerület egyik újabb missziói pontján az evangéliumi világosság egy hatalmas világító tornya.

Pályázat.

A dunántuli ág. hitv. evang. egyházkerület soproni tanítóképző-intézeténél ujonnan rendszerezett segédtanári állásra, mellyel a rajz

szépirás és szlőjd, esetleg testgyakorlat tanítása
vna egybekötve, pályázatot hirdetünk.

Javadalmazás: évi 2000 K., mely a X fizetési osztály 3. fokozatának felel meg, továbbá 720 K. lakbér, esetleg szabad lakás az internátusban. Egy évi sikeres működés után a megválasztott állásába véglegesíthető. Pályázhatnak oly evang. vallásu egyének, kiknek tanítóképző intézeti. középiskolai, vagy polgári iskolai képesítések van.

A folyamodó kérvényéhez mellékelje: 1.) keresztlevelét, 2.) oklevelét, 3.) orvosi bizonyítványát, 4.) esetleges működési bizonyítványát, 5.) teljesített katonai kötelezettségét igazoló bizonyítványát. A dunántúli ev. egyházkerület főiskolai Nagybizottságához címzett kérvények az intézet igazgatóságánál nyújtandók be.

A pályázat határideje f. é. május 31. Az állás szeptember 1-én foglalandó el.

Sopron, 1914. apr. 15.

Gyurátz Ferenc

püspök.

2-1

Papp József

igazgató.

A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐS
NOSZKÓ ISTVÁN LAPTULAJDONOS.

Sajtó alatt van

s néhány hét múlva megjelenik:

A halotthamvasztás jogosultságáról

írta: **Törtéti Lajos**

ev. s. lelkész, főgimnáziumi hitoktató.

A kb. 2 ívre terjedő tanulmány ára: **60 fillér.**

Szerző, a külföldi és hazai főbb források eredmények, adatok felhasználásával szól a kérdérről, történeti, aesthetikai, jogi, közgazdasági, közegészségügyi s vallási szempontból, ismerteti röviden a Prematoriumok s hamvasztó kemencék berendezését, a hamvasztás lefolyását és költségeit s végül a kérdés mai állását hazánkban. S amennyiben hazánkban is nem a jogi, mint inkább vallási érdek akadályozza az ügy jobbrafordulását, különös súly helyez a kérdés ó- és új-testamentomi s dogmatikai alapon való tárgyalására. o o o o o o o o

Előfizetési ívet készséggel küldünk s előfizetők gyűjtésével foglalkozóknak minden 10 példányra egy példányt ingyen adunk.

Megrendelések az összeg előzetes be-
küldésével a **Luther Társaság könyv-
kereskedésébe** Budapest, VIII., Szent-
királyi-utca 51 a. intézendők. o o o o

Angol bőrbutor- és borszek-különlegességek

gyártása. Használt bőrbutorok festetnek
Kívánatra katalógust küld díjmentesen.

Szűcs A. Budapest, VII., Károly-körút 5. e.

24-8 Telefon 148 07.

Iparos és nem kereskedő 35. éve fennálló ker. czég.

Készítés javit: Kelghef, borkanecót, oltárgyertyatartót keresztet, esillárt, gyertyára és villanyra stb. Arany, ezüst kinaezüst, bronzból, művészies és egyszerű kivitelben **Kelghek** stb. tárgyak **valódi tűz-** galván aranyozás és ezüstözés **jótállással.** Tervezés és költségvetés díjtalanul. Mi-lott moshol pendelést tesz, méltóztassék egy arjegy-zéket kerni, melyet ingyen bérmentve küld. Kéri nagybecsü partfogásár. Kéri nagybecsü partfogásár.

BITTNER JÁNOS

egyházi szerek műötvöse.

Budapest, IX., Lónyai-n 23. (Bejáróf Gzuczor-utca f.) 50-7

WALSER FERENC

tűzoltási szerek és szivattyúk gyára
harang es fémöntöde

Budapest, VI., Lomb-utca 34-35.

(Villamos megálló: Váci-ut Láng-gépgyár.)

Legmodernebb berendezésű harangöntödeje

vállalkozik: 20 évi jótállás mellett harangok öntésére, repedt harangok átöntésére és régi harangok átalakítására forgatható új vaskoronák hozzáadásával, valamint meglevő harangzatoknak, a hiányzó harangok pótlása által, összhangba való hozatalára, továbbá harangállványoknak hengereltvasból való készítésére és ezek helyszíni szerelésére.

Kedvező fizetési feltételek.

Kívánatra költségvetések díjmentesen.

10-8

HIRDETÉS. „A vasárnapi iskola és a gyermek istentisztelet” címen Bobál Samu egyházmaróti lelkész által megírt 44 oldalnyi füzet, a melyet szerző az összes lelkészeknek megküldött, **kapható** példányonként 30 fillérért, tömeges megrendelésnél (20 darabnál több) példányonként 24 fillérért a szerzőnél, valamint lapunk szerkesztőjénél is.

STELCZER KAROLY

műasztalos, oltár-
építő és templombe-
rendezési vállalata

GYŐR, Kossuth Lajos-utca 24. sz.

Telefon 578.

Telefon 588

Toronyórákat

gyárt minden nagyságban, elsőrendű modern kivitelben a
Villamosóra- és toronyóragyár
Budapest, Sziv-utca 32. szám.

Budapest székesfőváros szerződéses toronyórássai
Több arany éremmel kitüntetett. - - Költségvetés
díjtalan. - - Előnyös üzleti feltételek.

HARMONIUM ÉS ZONGORA

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza el a mi
foárjegyzékünket kérni!

Az országban a legnagyobb választék el-
vámolt elsőrendű amerikai és német-
országi gyártmányokban kedvezményes
fizetési feltételek mellett minden ár-
felemelés nélkül.

Képviselek kerestetnek.

KERBER ÉS BERLETH
Budapest, VII., Wesselényi-u. 53. sz.

7 41

Legrégebbi harangöntőde

alapítva 1793. évben
baktai

EGRY FERENC

Kisgejőcz (Ungváry)

Budapest, VI.,

Lehel-utca 8. a

Budapesti telefon 25—37

harang és ércöntőde, cs. és kir. szabadalmazott
harang felszerelések, vas harangláb gyár.

Kitüntette: Páris 3 drb. érem. Varsaille 1, Moszkva 2, Bécs 2,
Budapest 4, Szeged 1, Székesfehérvár 4, Kecskemét 1, Pécs 1,
Hódmezővásárhely arany oklevél. Békésm. gazd. egyesület. Or-
szágos gazd. egyesület. Győrvidéki gazdasági egyesület. Or-
szágos Iparegyesület. Országos vas- és fémipari kiállításban dísz-
érem. Ezenfelül 3 darab érdemkereszt, egy a ... érsektől.

Könyvhirdetmény. Új „Evang. Konfirman-
dusok Vallástana.” Irta: Mayer Pál ev. lelkész,
Iklad (u. p. Aszód). Ára: 50 fill. A tiszta jöve-
delem 50 százaléka az ev. lelkészek árvainak
árvaházi alapja javára. Minthogy a hiv. bíráló s
könyv hitépítő irányát s egyszerű, világos
stilizálást nagyon kiemeli, általánosabb elterjedés
után a következő kiadások tiszta jövedelmét
teljesen a jelzett cél javára engedem át. 9—8.

Legújabb könyvek.

**Protestáns egyházi közigazgatási
Törvénytár 1523—1913.**

Összeállította id. Hegedüs János.

Ára 16 K.

**Bölcseleti és neveléstudományi
dolgozatok.**

Irta: Koller István.

Ára 2 K.

**Az országos egyházi alapok és
alapítványok kérdéséhez.**

Irta: Zsilinszky Mihály.

Ára 60 f.

**Homesteadi egyház tízéves jubi-
leumi emlékkönyve.**

Irta: Harsányi Sándor.

Ára 2 K.

Kaphatók:

Kócai Lajos

prot. irányu könyvkereskedésében,
Budapest, IV. Károly-utca 1. szám.

Toronyórákat

gyárt elsőrendű kivitelben,
jótállás mellett

NADLER ÉS DR. SCHÖNFELD

LEUCWILLER P. E. ufódai
Budapest, VII., Práter-utca 9 sz.

Alapított 1891. Telefon 14—87.
Répes árjegyzéket és költségve-
tést díjtalanul küld.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és
vasharanglábgyár
Temesvár, Gyár-
város.

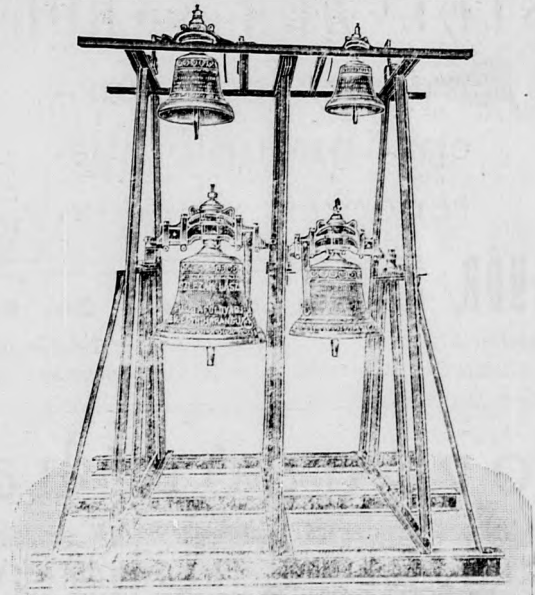
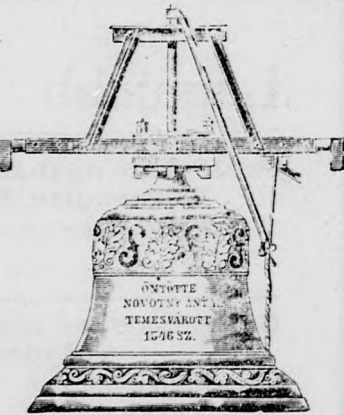
Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. — Különösen ajánlja saját találmányu

új modoru ágyukasz-
fott harangjait,

melvük felső részükön a hegedűhöz hasonló 8 alatu nyílásokkal vannak ellátva s ezért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangnak, mint a régi modorruak. Ily szerkezetű 327

kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá forgatható vert és kororákat, régi harangok ilyenekkel való újra szerelését és vertvas haranglábakat.

Költségtérítések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak — az 1876. orsz. kiállításon mille imi nagy érermel kitüntetve.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harangöntő, harangfelszerelés és harangállvány gyára
Budapest, VI. ker. Frangepán-u. 77

Pontos és legjobb **órák** 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő kannák oltári gyertyatartók borkarcsók. Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, china-ezüst disztargyak részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

Boros-nyomda Rákosligeten. Budapest mellett.